

Конотативна лексика в сучасних засобах масової комунікації

Вінницький національний технічний університет

Анотація :

У статті розглянуто лексичні конотації у засобах масової комунікації. Визначено емотивну функцію слів, що представлені дієслівними, іменниковими, прикметниковими лексемами.

Ключові слова: конотативна лексика, засоби масової комунікації, експресивність мовленнєвих чинників, емоційно-оцінне забарвлення.

Abstract:

The article considers lexical connotations in the media. The emotional function of words represented by verb, noun, adjective tokens is determined.

Keywords: connotative vocabulary, massmedia, expressiveness of speech factors, emotional and evaluative coloring.

На сьогодні питання конотативної лексики, її структури в сучасних засобах інформації залишається одним із найдискусійніших. Не визначено до кінця, яку інформацію вона виражає, яка природа конотацій, до якого виду мовленнєвої діяльності належить (*стилістичної, комунікативної, номінативної*), як використовується у засобах масової комунікації. Безсумнівно залишається те, що у ЗМК характеристика слова тісно переплітається з його емоційно-оцінним забарвленням.

Конотативна лексика – це лінгвістичний феномен, особливий компонент, за допомогою якого виражається психічний стан мовця, його ставлення до предмета, об'єкта, адресата мовлення, тобто все те, що становить мету емотивної функції слова [1, с.321]. У ЗМК висвітлюються події сьогодення, оцінюється інформація, яка може бути позитивною або негативною. Оцінність є категорійною ознакою стилю засобів масової комунікації.

В українському мовознавстві конотативну лексику досліджували Н.І.Іванова, В.В.Воїнов, Л.А.Комарницька, Т.А.Космеда, В.В.Левицький, О.Є.Семенець, Є.С.Отін та ін.

Метою статті є виокремлення найуживаніших лексичних конотацій у засобах масової комунікації. Розглянуто конотативні дієслівні, прикметникові, іменникові лексеми в мові сучасної української публіцистики.

Конотативна лексика порівняно з нейтральною має складнішу змістову структуру, оскільки вона характеризується конотативною семантикою, що створюється за рахунок додаткового макрокомпонента семантичної структури, який вбирає в себе всю інформацію стилістичної, оцінної та емоційної функцій. Складність і недостатнє вивчення конотативних аспектів, і в мові періодики зокрема, зумовлені тим, що немає такої типології лексичних значень, у якій певне явище було б інтерпретоване, урахувавши прагматичну орієнтацію значень цього типу. Конотація – це продукт історичного розвитку значень слів, що слідує не тільки за розвитком свідомості людини в процесі пізнання дійсності, але й за тими відомостями, які асоціативно супроводжують значення про навколишній світ і які завуальовано простежуються в тексті. Оскільки конотативні аспекти супроводжують такі обов'язкові елементи як оцінність, емоційність, то найхарактернішим стилем їхнього прояву залишається публіцистичний [2, с.129].

Лексичні конотації у засобах масової комунікації представлені **дієслівними, іменниковими, прикметниковими** лексемами. Журналісти в мові сучасних українських засобів вдають до різних видів експресій, додаючи при цьому додаткове значення до мовних одиниць, які надають їм експресивності. Так, наприклад, до віддієслівного іменника **відмивання** крім свого прямого лексичного значення «очищати що-небудь від бруду» додається експресивне значення дії – «*легалізувати награвані гроші*». Наприклад: – «Сучасна мафія навчилася досить хвацько **відмивати** брудні гроші». («Високий замок», 20.05.2020 р.). Мовна одиниця **вибивати** набула іншого семантичного навантаження, а саме: «*домагатися чого-небудь*». «Частині депутатів не вдалося **вибити** гроші для фінансування своїх передвиборчих програм». («Голос України», 25.03.2019 р.).

Конотативне навантаження дієслівної лексеми **розвести** асоціюється зі значенням «*обдурити*». «На сьогодні існує величезна кількість способів **розвести** на гроші пересічного громадянина». («Україна молода», 20.01.2021р.).

До дієслівних конотативних лексем належать також такі. «Безсоромних робітників клубу **спіймали на гарячому**». («Україна молода», 09.11.2021 р.). «Йому завжди щастило в житті: він міг зробити гроші **на халяву**». («Україна молода», 18.10.2019 р.). «Під **роздачу потрапили** і громадяни сусідніх країн». («Україна молода», 10.05.2018 р.). «Так і хочеться сказати словами нашого президента-втікача: **Астанавітєсь**, щоб не сталося лихо з нашою Батьківщиною». («Україна молода», 22.05.2019 р.). «Не треба **скіглігі**, треба брати лопату і годувати свою сім'ю». («Україна молода», 11.03.2019 р.). «Ще раз **попередживаю!**». («Україна молода», 11.03.2019 р.). «Москву **припекло**. Український Вауактаг заскочив Кремль зненацька». («День», 29.10.2021 р.). «Кремль прагне **пропіаритись** на останках агента НКВС Миколи Кузнецова». («Високий Замок», 26.10.2021 р.). «Газовий шантаж Кремля в Європі **ковтнуть** шумно та весело». («Obozrevatel», 30.10.2021 р.).

Яскраві образи створюють за допомогою конотативних **іменників**. Наприклад: – «Під час виборів у Верховну Раду відбуваються політичні **наїзди** різних партій». («Високий замок», 21.06.2020 р.). «Під час підготовки антитерористичної операції несподівано стався **прокол** у діях військових». («Голос України», 9.07.2008 р.). «Зазвичай такі відставки супроводжують призначенням нових **месій**, кожен з яких обіцяє президенту швидкий і нечуваний прорив» («Україна молода», 09.11.2021 р.). «Знову Янукович, і знову **йолка**». («Україна молода», 22.11.2011 р.). «**Куля в лоб**. Дайте дві». («Україна молода», 26.01.2016 р.). «**Батя**, я стараюсь. На останніх мітингах у Донецьку модними стали плакати – заклики до президента – втікача». («Україна молода», 01.04.2014 р.). «Такий **газомор** для країн об'єднаної Європи можливо повторити лише один раз». («Obozrevatel», 5.05.2020 р.). «Політичні експерти не могли не помітити **виходу у люди** ексглави МВС Арсена Авакова після його липневої відставки. Аваков дав кілька **сигналів** співвітчизникам. Але, схоже, найперше його **меседжі** мали б почути депутати». («Високий Замок», 21.10.2021 р.). «Тож Кремлю доводиться терпіти **вибрики** турецького президента Ердогана і через це утримуватися в офіційних заявах від притаманної Москві майданної лайки у бік дуже складного партнера». («День», 29.10.2021 р.).

Мова періодики представлена також конотативними **прикметниками**. «Крім того, чергові відставки в Кабміні виглядають ще й як результат боротьби за рештки **жирних шматків** українських міністерств». («Україна молода», 09.11.2021 р.). «В інтерв'ю російським сайтам відзначилась відверто маніпулятивною, властивою спікерам, **ватною** риторикою». («Україна молода», 09.11.2021р.). «Ми стояли, а люди, не повірите, розхапали наші листівки з переліком **регіоналівських** фірм як гарячі пиріжки! За півгодини». («Україна молода», 16.11.2021 р.). «20 лютого 2014 року російські війська розпочали окупацію Криму. На півострові з'явилися вантажівки без номерів, так звані **зелені чоловічки** – озброєні військові без розпізнавальних знаків». («Україна молода», 27.02.2019 р.). «У всіх колишніх президентів, які мають уявлення про те, як працює **державна машина**, були внутрішні запобіжники. Свої рамки були навіть у Януковича». («Україна молода», 05.11.2021 р.). «Здійснено так званий **ячний теракт**». («Україна молода», 24.09.2019 р.). «Використання Путіним **газової зброї** вже стало досить традиційним». («Obozrevatel», 24.03.2019 р.). «Ці слова вчорашнього міністра кардинально різняться від **страусиної позиції** депутатів». («Високий Замок», 21.10.2021 р.). «Найбільша загроза цьому миру — **путінський режим** у Росії». («Високий Замок», 21.10.2021р.). «Шантажуючи Європу штучно створеним дефіцитом газу і надвисокими цінами на нього, **путінська** Росія створює ситуацію, яка в подальшому може виявитися дуже негативною для Москви». («Obozrevatel», 20.10.2021 р.).

Висновки

Отже, для того щоб зацікавити читача, автори сучасних засобів масової комунікації використовують різні емоційно-експресивні лексичні конотації. У газетних текстах експресивні мовні одиниці здебільшого подають в лапках, що виділяє ці лексеми із загального потоку нейтральних значень. Вони надають забарвлене значення мовному матеріалу як із позитивного, так і негативного боку. У мові сучасної періодики превалює негативний елемент.

СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ

1. И. В. Арнольд. Стилистика современного английского языка. – Л., 1973. – 304 с.
2. М. І. Навальна. Лексичні конотації як експресивний засіб мовлення // Психолінгвістика. – Переяслав-Хмельницький. – 2014. – С. 127–135.

Азарова Лариса Євстахіївна – доктор філологічних наук, професор, завідувач кафедри мовознавства, Вінницький національний технічний університет, Вінниця, e-mail: kmz2427@gmail.com

Заїченко Іван Григорович – студент групи ІСП-21б, факультет інформаційних технологій та комп'ютерної інженерії, Вінницький національний технічний університет, Вінниця, e-mail: ivza2014@gmail.com

Azarova Larisa Yevstahievna – Doctor of Philology, Professor, Head of the Department of Linguistics, Vinnytsia National Technical University, Vinnytsia, e-mail: kmz2427@gmail.com

Zaichenko Ivan Grigorovich – student group ISP-21b, Faculty of Information Technologies and Computer Engineering, Vinnytsia National Technical University, Vinnytsia, e-mail: ivza2014@gmail.com